

**WYROK ETPCZ Z 19 WRZEŚNIA 2024 R. W SPRAWIE FORMELA I INNI
PRZECIWKO POLSCE, SKARGA NR 58828/12**

DR EWA PREJS
UNIwersytet Mikołaja Kopernika

STAN FAKTYCZNY

Skarżący reprezentują pary jednopłciowe, które skarżyły się na podstawie art. 8 Konwencji, że ich małżeństwa zawarte za granicą nie zostały zarejestrowane w Polsce, a dla ich związków nie zostały przewidziane żadne prawne formy ochrony i uznania

A. POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCE DAROWIZN, ZEZNAŃ PODATKOWYCH, ŚWIADCZEŃ SPOŁECZNYCH I UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

W czerwcu 2009 r. pierwsza skarżąca otrzymała darowiznę od drugiej skarżącej. W zeznaniu podatkowym wskazała, że darowizna pochodziła od jej „współmałżonki” (w związku z czym skarżąca jako należąca do grupy pierwszej, czyli najbliższej rodziny, była uprawniona do otrzymania nieopodatkowanych darowizn). We wrześniu 2009 r. urząd skarbowy ustalił, że pierwsza skarżąca jest zobowiązana do zapłaty podatku od darowizny, ponieważ otrzymała ją od osoby należącej do trzeciej grupy – brak powiązań rodzinnych. Pierwsza skarżąca odwołała się, ale w dniu 20 marca 2012 r. Naczelny Sąd Administracyjny utrzymał w mocy decyzję urzędu.

A. POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCE DAROWIZN, ZEZNAŃ PODATKOWYCH, ŚWIADCZEŃ SPOŁECZNYCH I UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

W kwietniu 2009 r. skarżące dokonały wspólnego rozliczenia podatkowego jako małżeństwo. Organy podatkowe dokonały ponownego obliczenia ich zobowiązań podatkowych, biorąc pod uwagę fakt, że prawo nie zezwalało skarżącym na dokonanie wspólnego rozliczenia podatkowego.

W dniu 20 marca 2012 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargi kasacyjne skarżących.

A. POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCE DAROWIZN, ZEZNAŃ PODATKOWYCH, ŚWIADCZEŃ SPOŁECZNYCH I UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

W sierpniu 2009 r. druga skarżąca korzystała z urlopu opiekuńczego do celów sprawowania opieki nad chorym partnerem – pierwszą skarżącą – i złożyła wniosek o przyznanie świadczeń z tytułu opieki nad chorą współmałżonką.

Władze odrzuciły wniosek (ostateczny wyrok został wydany przez Sąd Okręgowy w Gdańsku w dniu 3 września 2010 r.). W dniu 12 października 2011 r. Trybunał Konstytucyjny odmówił rozpoznania skargi konstytucyjnej wniesionej przez pierwszą skarżącą. Trybunał uznał, że sprawa dotyczy braku regulacji: zaniechania ustawodawczego, a nie niezgodności przepisów prawa z Konstytucją.

A. POSTĘPOWANIA DOTYCZĄCE DAROWIZN, ZEZNAŃ PODATKOWYCH, ŚWIADCZEŃ SPOŁECZNYCH I UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

W dniu 24 września 2012 r. druga skarżąca złożyła wniosek o objęcie jej ubezpieczeniem zdrowotnym pierwszej skarżącej. Władze odrzuciły wniosek, stwierdzając, że pierwsza skarżąca nie może podlegać ubezpieczeniu jako członek rodziny drugiej skarżącej, ponieważ nie jest to dozwolone przez prawo. W dniu 25 października 2016 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił ostateczne odwołanie skarżących.

B. POSTĘPOWANIE W SPRAWIE REJESTRACJI MAŁŻEŃSTWA ZAWARTEGO ZA GRANICĄ

W dniu 16 stycznia 2015 r. pierwsza i druga skarżąca *zawarły związek małżeński w Zjednoczonym Królestwie*. Następnie wystąpiły do Urzędu Stanu Cywilnego w Gdańsku o rejestrację małżeństwa zawartego za granicą.

W dniu 7 lipca 2015 r. Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego w Gdańsku oddalił oba wnioski, uznając, że rejestracja małżeństwa skarżących byłaby sprzeczna z polskim porządkiem prawnym i naruszałaby m.in. art. 18 Konstytucji, który stanowi, że małżeństwo może być zawarte tylko przez dwie osoby przeciwnej płci. Skarżące złożyły odwołanie, ale Wojewoda Pomorski utrzymał decyzję w mocy, podobnie jak Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku i Naczelny Sąd Administracyjny (w dniu 28 lutego 2018 r.). (...)

SKARGI

Skarżące wniosły skargi na podstawie art. 8 Konwencji z uwagi na całkowity brak uznania ich związków w Polsce, ponieważ zawarcie przez nie prawnie uznanego związku jakiegokolwiek rodzaju nie było możliwe.

Ponadto skarżące podniosły zarzut, że ich małżeństwa zawarte za granicą nie zostały w żaden sposób uznane przez polskie władze.

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego

- 1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.*
- 2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.*

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia ram prawnych umożliwiających parom osób tej samej płci odpowiednie uznanie i ochronę ich związku

Wyrok ETPCZ w sprawie Fedotova i Inni przeciwko Rosji [WI], nr 40792/10 i 2 inne, §§ 152–165 oraz 178, 17 stycznia 2023 r.

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Polska nie wywiązała się ze spoczywającego na niej pozytywnego obowiązku polegającego na zapewnieniu skarżącym w tamtej sprawie konkretnych ram prawnych przewidujących **uznanie i ochronę ich związków** jednopłciowych, co stanowi naruszenie art. 8 Konwencji.

Wyrok ETPCZ z 12.12.2023 r. w sprawie Przybyszewska i inni (op. cit., § 122)

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

art. 8, 12 i 14 Konwencji nie były dotychczas interpretowane jako nakładające na Państwa-Strony pozytywny obowiązek polegający na udostępnieniu instytucji małżeństwa parom osób tej samej płci

(ibid., § 165).

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Trybunał skoncentruje się na zbadaniu, czy pozwane Państwo wypełniło swój pozytywny obowiązek polegający na **zapewnieniu ram prawnych** umożliwiających skarżącym odpowiednie uznanie i ochronę ich związków

(zob. wyrok ETPCZ z 5.09.2023 r. Koilova i Babulkova przeciwko Bułgarii,
nr 40209/20, § 41).

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Nie kwestionowano okoliczności, że polskie prawo nadal przewiduje tylko jedną formę związku rodzinnego – małżeństwo osób przeciwnej płci – i nie zezwala na żadną formę prawnego uznania par osób tej samej płci (zob. Przybyszewska i Inni, op. cit., § 105).

Sytuacja ta różni się zatem znacząco od sytuacji bardzo dużej liczby państw członkowskich, które zobowiązały się do zmiany prawa krajowego w celu zapewnienia osobom tej samej płci skutecznej ochrony ich życia prywatnego i rodzinnego (zob. Koilova i Babulkova, op. cit., § 46).

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Odmawiając rejestracji małżeństw skarżących w jakiegokolwiek formie i nie zapewniając im konkretnych ram prawnych **przewidujących uznanie i ochronę**, polskie władze pozostawiły skarżące w próżni prawnej i nie zaspokoiły podstawowych potrzeb uznania i ochrony par osób tej samej płci pozostających w stabilnym i oddanym związku.

Trybunał stwierdza, że żadna z podstaw interesu publicznego przedstawionych przez Rząd nie przeważa nad interesem skarżących w odpowiednim uznaniu i ochronie prawnej ich związków.

ARTYKUŁ 8 KONWENCJI O OCHRONIE PRAW CZŁOWIEKA I PODSTAWOWYCH WOLNOŚCI

Państwa członkowskie mają szerszy margines oceny przy określaniu szczegółowego charakteru systemu prawnego, który ma być dostępny dla par osób tej samej płci. Ważne jest jednak, aby **ochrona** przyznana przez państwa parom osób tej samej płci była **adekwatna**. To w tym ostatnim kontekście można wziąć pod uwagę społeczne i kulturowe uwarunkowania Polski.

WYROK ETPCZ

Pozwane Państwo przekroczyło swój margines oceny i nie wywiązało się z pozytywnego obowiązku polegającego na zapewnieniu skarżącym konkretnych ram prawnych przewidujących uznanie i ochronę ich związków jednopłciowych.

Stanowi to naruszenie prawa skarżących do poszanowania ich życia prywatnego i rodzinnego.

WYROK ETPCZ

- 1) państwa członkowskie Rady Europy mają obowiązek „prawnego uznania i ochrony” związków jednopłciowych, które są „stabilne i zaangażowane”

„każda relacja oparta na stabilnej i zaangażowanej więzi emocjonalnej, w tym zwłaszcza konkubinat”

- 2) państwa zachowują „szerszy margines swobody w określeniu natury prawnego reżimu, jaki zostanie zaoferowany parom jednopłciowym, który nie musi koniecznie mieć formy małżeństwa”

„żyją w próżni prawnej”

- 3) decyzje co do natury tego prawnego reżimu może uwzględnić swój specyficzny społeczno-kulturowy kontekst

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

DR EWA PREJS

eprejs@umk.pl

